

UNIVERSUS

Sosyal Araştırmalar Merkezi

Çocuklara Yönelik
İnsan Hakları Atölyesi Projesi

ÇOCUK (H)AKLI

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
Ferhat Şenatalar Eğitim Evi Uygulaması
Proje Raporu

Mart 2019

Hazırlayanlar

Meliha Nihan akır

Esra zgür

Erkin Kahraman

Ecem Karagözoğlu

Duygu Sunay Salbaş

Güneş Yıldız

Melike Ertem

Ertuğrul Atlı

© *UNIVERSUS Sosyal Araştırmalar Merkezi, 2019*

İçindekiler

- 1.** Projenin Hazırlanması
- 2.** Projenin İçeriği ve Uygulama
  - a)** Isınma Etkinliği
  - b)** Oyun Atölyesi
  - c)** İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi Animasyon Filmi
  - d)** Barışa 356 Turna
  - e)** Afiş Çalışması
- 3.** Değerlendirmeler
  - a)** Çocuklarda İletişim Becerisi ve Farkındalık Düzeyi
  - b)** UNIVERSUS & YÖRET İşbirliği

EK : Gönüllü Listesi

1. Projenin Hazırlanması

Altıncısı gerçekleştirilen Çocuk (H)aklı Projesi, idare ile anlaşılmasının akabinde 9 Mart 2019 tarihinde Avcılar Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Ferhat Şenatalar Eğitimevi'nde uygulanmak üzere planlanmıştır. Projenin hazırlık aşamasında eğitimevi idaresi ile yürütülen görüşmelerin yanı sıra, gönüllülerin belirlenmesi, programın hazırlanması, proje materyallerinin temini gibi hususlar da bulunmaktadır. Bununla birlikte proje kapsamındaki gönüllü eğitimi, yenilenen içeriğiyle hazırlık sürecinin en önemli etkinliği olmuştur.

Hazırlık sürecinde Universitas Sosyal Araştırmalar Merkezi'ni temsilen Çocuk (H)aklı ekibi, YÖRET (Yüksek Öğretimde Rehberliği Tanıtma ve Rehber Yetiştirme Vakfı) ile ilk kez bu projeye mahsus bir işbirliği yapmıştır. Söz konusu işbirliği; çocuklarla şiddetsiz iletişim ve liderlik metodlarına ilişkin YÖRET eğitimi ve gönüllülerde (UNIVERSUS-YÖRET eşleşmesi şeklinde) eş kolaylaştırıcılık ile gerçekleştirilmiştir.

UNIVERSUS'ta proje programının çıkarılması ile gönüllülerin belirlenmesi proje koordinatörleri Duygu Sunay Salbaş, Erkin Kahraman, Esra Özgür, Ecem Karagözoğlu, Meliha Nihan Çakır, Güneş Yıldız ve Melike Ertem denetiminde gerçekleştirilmiş; gönüllülerde projeye katılım motivasyonu, sivil toplum ya da çocuklarla çalışma tecrübesi aranmıştır. YÖRET Gönüllüleri ise Vakıf yetkililerinden Sueda Küçük koordinasyonunda belirlenmiştir.

İlgili yaş gruplarında olası senaryolara daha profesyonel yaklaşılabilmesi adına Çocuk (H)aklı gönüllülerine psikolojik danışmanlık ve rehberlik uzmanları tarafından eğitim verilmesi kararlaştırılmıştır. YÖRET Vakfı'nda düzenlenen iki günlük bir programla, Uzm. Psk. Miryam Anjel ve Süheyla Özgirgin tarafından "İletişim ve Liderlik" ve "Çocuklarda Gelişim" eğitimleri verilmiştir. Bu eğitimin ardından Universitas Sosyal Araştırmalar Merkezi'nde düzenlenen Çocuk (H)aklı oryantasyonu ile projenin hedefleri, sosyo-politik bağlamı, içeriği pekiştirilmiş, YÖRET gönüllüleri olan eş-kolaylaştırıcılara aktarılmıştır.

Hazırlık sürecinin bir diğer başlığını proje materyallerinin temini ve hazırlanması oluşturmaktadır. Oyun atölyesi materyallerinin halihazırda UNIVERSUS'ta bulunması nedeniyle bu ana materyallerin temininde bir sorun yaşanmamış; resim, turna kuşu yapımı gibi etkinliklerin gereçleri de Ferhat Şenatalar Eğitimevi'nden tahsis edilmiştir. Bu noktada eğitimevi eğitimcilerinin ve gönüllülerinin yadsınamaz katkısı olmuştur.

Oyun atölyesinde kullanılan "Söz Küçüğün" kutu oyunu, Çocuk (H)aklı Projesi'nin önceki uygulamalarında tespit edilen ve oyunu hazırlayan uzmanlara da iletilmiş olan sorunlar nedeniyle, Esra Özgür inisiyatifinde proje koordinatörlerince değerlendirmeye alınmıştır. Oyunu çok fazla değişkenin bulunması nedeniyle karmaşık kılan, çocuklarda oyunun hedeflerine zarar verecek bir rekabet duygusunu tetikleyen, kolaylaştırıcı konumundaki gönüllüleri de zorlayan bazı unsurların çıkarılmasına karar verilmiştir. Bazı kural ve unsurların çıkarılıp çıkarılmaması

konusunda ise proje esnasında, oyun gruplarının görüşünün alınmasına ve kararın çocuklara bırakılmasına karar verilmiştir.

2. Projenin İçeriği ve Uygulama

a) Isınma Etkinliği

Çocuk (H)aklı Projesinin önceki uygulamalarında ortaya çıkan ihtiyaçlar ve YÖRET uzmanları ile yapılan değerlendirmeler doğrultusunda, fiziksel aktivite gerektiren ısınma etkinliklerine programda yer verilmiştir. Önemli bir kısmı birbirini tanımayan çocukların, birbirleriyle ve kolaylaştırıcılar ile kaynaşabilmeleri için ısınma etkinlikleri, YÖRET gönüllülerinden Sueda Küçük ve Önay Demirkaya rehberliğinde düzenlenmiştir.

İlk kez Ferhat Şenatalar Eğitimevi'nde uygulanan bu etkinlikte, Çocuk (H)aklı gönüllülerinin deneyimsizlikleri nedeniyle çocukların gruplara dengeli dağılımı kısa süreli bir karmaşaya dönmüştür. Bununla birlikte çocuklar iki ayrı gruba ve salona dağıldıktan sonra ısınma etkinlikleri sorunsuz gerçekleştirilmiştir.

Isınma etkinliğinde projeye katılan çocuklar birbirlerini ve kolaylaştırıcılarımızı tanımış, proje için duygusal ve zihinsel bir hazırlık yapmış, bu sayede de kendilerine ifade etmekte -önceki projelerle kıyaslandığında- zorlanmamışlardır.

b) İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi Animasyon Filmi

Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA) tarafından hazırlanmış olan « İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi » animasyon filmi, projenin başında ısınma etkinliğinden sonra izlenmiştir. Bazı çocuklar bu animasyon filmi daha önce izlediklerini belirtmeler de sessizce yeniden izlemişlerdir.

Film gösteriminin ardından Çocuk (H)aklı gönüllülerinin kolaylaştırıcılığında animasyon filmde yer alan insan hak ve özgürlükleri üzerine çocukların katkıları alınmıştır. Bu kısımda çocukların katılımının yüksek olduğu görülmüş, konuşulan konularda örnek vermekten çekinmedikleri gözlenmiştir. Filmi daha önce izlemiş olanların daha önce bu haklar üzerine düşünmüş olmalarından kaynaklı olarak bu paylaşımda daha istekli davrandıkları görülmüştür.

Çok sayıda çocuk -önceki projelere nazaran daha hevesli ve tutarlı bir şekilde- yorum yapmış, kendi sosyal çevresinden örnekler vermiş ve böylece amaçlanan tartışma ortamı sağlıklı ilerleyebilmiştir.

c) Oyun Atölyesi

ÇYDD Ferhat Şenatalar Eğitimevi için hazırlanan programda, oyun atölyesi kapsamında yalnızca “Söz Küçüğün” oyununun oynanması kararlaştırılmıştır. Bilgi Üniversitesi ÇOÇA tarafından hazırlanmış olan bu oyunlar, 4 kişilik gruplara ayrılan çocuklar tarafından, kolaylaştırıcıların rehberliğinde oynanmıştır. Her 4 kişilik gruba YÖRET ve UNIVERSUS’tan iki eş-kolaylaştırıcı dağılmıştır. Bu dağılım esnasında çocukların hali hazırda sınıflarında bulunmuyor oluşundan kaynaklı kısa bir karmaşa doğmuştur. Çocukların gruplara dağılımı ve gönüllülerle eşleşmesi sürecinde önceki deneyimler de göz önüne bulundurulduğunda, bir yöntem belirlemek yerinde olacaktır.

Proje hazırlık sürecinde belirtildiği üzere “Söz Küçüğün” oyununun bazı kuralları, daha önceki projelerde görülen sıkıntılar çerçevesinde değiştirilmiştir. Bu değişikliğin oyunu, ilk kez oynayan çocuklar için daha rahat anlaşılabilir kıldığı ve rekabetin neredeyse ortadan kaldırıldığı bir oyun süreci sağladığı gözlenmiştir.

Hiçbir oyun grubunda, çocukların oyuna katılımları konusunda aşamayacak bir sorun ortaya çıkmamış ve farklı yaş gruplarındaki çocukların da oyuna ilgileri ideal düzeyde sağlanmıştır. Önceki projelerde olduğu gibi çocukların oyuna dikkatlerini vermedikleri ve bir şekilde oyunu ilerletmek ya da tamamlamak amacıyla oynadıkları görülmemiştir.

Bazı kolaylaştırıcıların gözlemlerine göre çocuklar, “Söz Küçüğün” oyununda yer alan *olay kartlarındaki* sorulara doğru cevabı vermekte zorlanmamışlar; fakat kartlardaki haklara ilişkin örnekler vermekte ya da paylaşımda bulunmakta çekingen kalmışlardır. Proje sonrası eş kolaylaştırıcılarla yapılan değerlendirme toplantısında, kolaylaştırıcıların kartlardaki olaylara ilişkin örnekler vermesinin çocukları da teşvik ettiği dile getirilmiştir.

d) Barışa 356 Turna

İkinci Dünya Savaşı’nda Hiroşima’ya atom bombası atıldığında henüz 2 yaşında olan bir Japon kız olan Sadako Sasaki’nin öyküsü, projenin barış temalı bu etkinliğinde gönüllümüz Ertuğrul Atlı tarafından çocuklara anlatılmıştır. Sadako Sasaki’nin öyküsü için, projeye katılan bütün çocuklar eğitimevinin çok amaçlı salonunda toplanmışlardır. Çocukların dikkate değer bir kısmı Sadako’nun öyküsünü biliyor olduklarını ifade etmişler ve etkinliğin başında isteksiz görünmüşlerdir. Buna karşın öykü anlatılmaya başlandığında dikkatlerini anlatıcıya vermeleri dikkat çekicidir.

Sadako’nun yarım kalan hayalini tamamlamak için barışa 356 turna kuşu yapmaya davet edilen çocuklarla, etkinliğin ikinci ayağı olan kağıttan turna kuşu yapımına masalarda devam edilmiştir. Kağıttan turna kuşu yapımı konusunda gönüllülerin gerekli kolaylaştırıcılık görevlerini önceki projelere kıyasla daha başarılı şekilde gerçekleştirdikleri gözlemlenmiştir. Bununla birlikte daha önce origami dersi almış

olan çocukların yeni başlayan arkadaşlarına yardım etmeye çalıştığı gözlenmiştir. Çocuk (H)aklı Projesi'nin önceki beş uygulamasının hiçbirinde Sadako Sasaki'nin öyküsünün ve turna kuşu yapımının ÇYDD Eğitimevi'ndeki kadar yaygın olarak bilinmesine rastlanmamıştır. Yine de bu etkinlik çocukların çok ilgisini çekmiş; turna kuşu yapımının ardından bir grupta kuşlara isim verilmesi, kuşların nereye uçacağı üzerine sözlü bir hikaye oluşturulması, sonraki projelerde örnek teşkil edecek bir deneyim yaratmıştır.

e) Afiş Çalışması

Afiş çalışması, çocukların proje süresi boyunca ele alınan soyut kavramları somutlaştırmaları amacıyla programa eklenmiştir. Bu etkinlikte çocuklardan, gün boyu dikkatlerini çeken kavramlar ve konular üzerinde duygu ve düşüncelerini resim, yazı vb. araçlarla görselleştirmeleri istenmiştir.

Büyük kağıtlar üzerinde gruplar halinde çalışan çocuklar, insan haklarına, cinsiyet eşitliğine, barışa dikkat çeken çizimler yapmışlardır. Bu noktada kolaylaştırıcıların da desteğiyle, adalet, eğitim, sosyal güvenlik gibi hakları kendi yaratıcılıkları ile yorumlamışlardır. Afiş çalışması, projenin uygulandığı sosyoekonomik olarak dezavantajlı bölgelere ilişkin önemli veriler de sunmaktadır. İlk Çocuk (H)aklı Projesi'nden beri uygulanmayan etkinlik bu nedenle deneyimli gönüllülerce de ilgiyle gerçekleştirilmiştir.

3. Değerlendirmeler

a) Çocuklarda İletişim Becerisi ve Farkındalık Düzeyi

ÇYDD Ferhat Şenatalar Eğitimevi çocukları proje süresince, burada aldıkları eğitimin kazanımlarını kolaylaştırıcılarımıza yansıtmışlardır. Temel insan hakları bilgisinden arkadaşlarıyla kurdukları iletişime kadar her konuda, projenin önceki uygulamalarına nazaran daha bilinçli bir çocuk topluluğu ile çalışıldığı gözlemlenmiştir.

Çocuklara ve yetişkinlere eğitim konusunda çok çeşitli imkanlar sunan ÇYDD Eğitimevi'nin çocukların bilişsel gelişimi açısından olumlu etkileri projenin de hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırmıştır. Çocukların, okullarının dışında düzenli olarak devam ettikleri bu merkezde katıldıkları programların onlara insan hakları konusunda bir altyapı sunduğu görülmüştür. Projenin tüm aşamalarında bu altyapının olumlu etkileri gözlemlenmiştir; örneğin izlenen animasyon filmin ardından film içeriğinde bulunmayan konulara ilişkin bir çocuk 'Ağaçların da hakları var mıdır?' diye bir soru sormuştur. Kolaylaştırıcılarımız bu soru üzerine doğanın bütünüyle haklarının olduğunu açıklamışlardır.

ÇYDD Ferhat Şenatalar Eğitimevi çocuklarını diğer projelerden ayıran özelliklerden biri Sadako Sasaki'nin yaşam öyküsünü daha önce bilmeleri, insan hakları temalı ÇOÇA Animasyon filmlerini daha önce izlemiş olmaları, kağıttan turna kuşu yapımı gibi origami aktivitelerinde daha önce yer almış olmalarıdır. Bu bakımdan Avcılar uygulaması, İstanbul'un pek çok ilçesinde projeler gerçekleştirmiş olan Çocuk (H)aklı ekibi için farklı bir tecrübe oluşturmuştur.

Bununla birlikte çocukların tamamına yakınının iletişime açık oldukları, birbirlerine karşı saygılı davrandıkları, oyunlarda birbirlerine yardımcı oldukları, birbirlerini ve kolaylaştırıcıları dinledikleri görülmüştür. Şiddet eğilimi, istisnai haller haricinde gözlenmemiş; bu sebeple sorun yaşanan bir grup haricinde, diğer gruplarda herhangi bir olumsuzlukla karşılaşılmamıştır. Birçok grupta çocuklar, süresince birbirlerine zorlandıkları kısımlarda yardımcı olmuşlar, kendi materyallerini grup arkadaşlarıyla paylaşmışlardır.

b) UNIVERSUS & YÖRET İşbirliği

ÇYDD Ferhat Şenatalar Eğitimevi uygulaması Çocuk (H)aklı Projesi için yeni bir işbirliğine vesile olmuştur. Bu projede ilk kez YÖRET Vakfı ile işbirliğine gidilmiş, Sueda Küçük direktörlüğünde YÖRET gönüllülerinin de UNIVERSUS gönüllüleri ile birlikte eş kolaylaştırıcı olarak projeye katılımı sağlanmıştır. Bu işbirliğinin projeye çok somut katkıları olmuştur.

Çocuk (H)aklı Proje Koordinatörü Duygu Sunay Salbaş'ın YÖRET Vakfı ile irtibat kurma sebebi olan "önceki projelerde gönüllülerin çocuklarla iletişim kurma problemleri" gözetildiğinde eş kolaylaştırıcıların desteği çok etkili olmuştur. Oyunlarda etkili iletişim, yönlendirme, çocukların ilgisini canlı tutma gibi birçok konuda YÖRET gönüllülerinin inisiyatifi projeyi geliştirmiştir. Bununla birlikte eş kolaylaştırıcıların önerisiyle, oyun gruplarında çocuklarla birlikte kararlaştırılan kuralların oyunun akışına olumlu katkıları olmuştur. Çocuklar birbirlerinin sözlerini kesmemeleri gerektiğini, incitici ve kaba ifadelerden kaçınmaları gerektiğini birbirlerine bu kurallar üzerinden hatırlatmışlardır. Birçok grupta bu kurallar, bir kağıda yazılarak somutlaştırılmıştır. Yazılan kuralların çocuklar tarafından benimsendiği; ve etkinlik boyunca grup içerisindeki düzenin daha kolay sağlandığı görülmüştür.

EK: Çocuk (H)aklı ÇYDD Ferhat Şenatalar Eğitimevi Projesi (Mart 2019) Gönüllü Listesi

Ertuğrul Atlı	Galatasaray Üniversitesi	0531 815 50 30
Duygu Sunay Salbaş	Galatasaray Üniversitesi	0544 880 36 38
Meliha Nihan Çakır	Galatasaray Üniversitesi	0545 285 03 90
Erkin Kahraman	Bahçeşehir Üniversitesi	0539 641 50 96
Esra Özgür	Marmara Üniversitesi	0538 957 10 52
Güneş Yıldız	Yıldız Teknik Üniversitesi	0535 266 12 06
Ecem Karagözoğlu	Galatasaray Üniversitesi (YL)	0534 504 31 79
Begüm Kalkan	Boğaziçi Üniversitesi	0546 609 90 27
Bahar Atlı	İstanbul Üniversitesi	0539 462 56 20
Melike Ertem	Marmara Üniversitesi	0530 825 78 35
Süeda Küçük	YÖRET Vakfı	0506 235 61 31
Ayşenur Demirkan	YÖRET Vakfı	0541 383 39 49
Enes Kelen	YÖRET Vakfı	0545 852 89 98
Kübra Uyanık	YÖRET Vakfı	0542 824 34 15
İlayda Kart	YÖRET Vakfı	0507 411 86 67
Merve Başat	YÖRET Vakfı	0507 307 21 98
Önay Demirkaya	YÖRET Vakfı	0537 857 18 75
Nesrin Konakçı	YÖRET Vakfı	0539 253 16 88
Rana Yıldız	YÖRET Vakfı	0535 404 82 56